

תמצית שיעורי הלכה

הנאמרים מדי יום ביומו ע"י
הרה"ג ר' שלום דוד פאלגער שליט"א

שיעור ש"ל

יום א' פ' חיי שרה, י"ח חשוון תשפ"ב

– דיני שליח ציבור (ה) –

לעני שפה

י. אין ממנין לעני שפה שאין יודעין לחתך האותיות כראוי, כגון אלו שקורין לאלפי"ן עייני"ן ולעייני"ן אלפי"ן¹ [דהברת אות עיי"ן הוא בחזק ועמוקה יותר מהברת אות אל"ף], והוא הדין למי שקורא לחתי"ן ההי"ך. אבל במקום שכולם מדברים כך, מותר לאדם כזה להיות שם שליח ציבור, ואין צריך להביא שליח ציבור ממקום אחר², לפיכך בזמנינו שרוב בני אדם אין יודעים להבחין בין אל"ף לעיי"ך אין חשש למנות שליח ציבור שקורא לאלפי"ן עייני"ן, אבל בשאר דברים שאין כולם מדברים כן, וכגון הקורא לחתי"ן ההי"ן, יש לזוהר שלא למנותו לשליח ציבור. ואפילו באדם שאם ימרח וישים לבו לדבר יוכל לכוון ולקרות כהוגן, מכל מקום אין למנותו, שלא בכל עת נכון לבו לכוון, ויש לחוש שמא ישבח לפעמים ויאמר כהרגילו³.

יא. נחלקו הפוסקים באופן שאין שם אחר הגון וראוי כמותו, שיש מתירים אז למנות לעני שפה להיות שליח ציבור, ויש אומרים שאין להקל אלא אם יכול עכ"פ לטרוח ולקרות התיבות כהוגן. אמנם יש לצדד, דכל האיסור הוא דוקא בממנה אותו להיות שליח ציבור בקביעות, משא"כ לירד לפני התיבה באקראי יש להקל יותר, ולכן בשעת הדחק עכ"פ, וכגון אם יש לו יארצי"ט וכדומה, ואם ימנעו אותו מלהתפלל יתבייש, יש להקל להניחו לירד לפני התיבה⁴.

א. טור ושו"ע (סי' נ"ג סי"ג).

ב. מג"א (שם סקט"ו).

ג. שו"ת רדב"ז (ח"א סי' ש"ד) מג"א (שם וסי' קכ"ח סקמ"ו) שו"ע הרב (סי' נ"ג סט"ו).

ד. עי' טו"ז (סי' קכ"ח סק"ט).

ה. צרכי יוסף (סי' נ"ג סק"ה) ועי' גם שו"ת דברי חיים (ח"א ח"ב סי' י').

ו. שאלה זו תלוי בצ' תירוץ המוס' במס' מגילה (כד: ד"ה כשאתה) ומס' צבא מליעא (פו. ד"ה אחמיניהו), על הקושיא איך הוריד רבי לרבי חייל לפני התיבה מאחר שלא הי' יכול לומר חי"ת, דבמס' מגילה תירצו דכשהי' מתכוון הי' יכול לומר חי"ת ע"י טורת, ובמס' צבא מליעא תירצו דהיכא דלא אפשר באתר מותר, ועי' מקור חיים (להסו"י, סי' נ"ג סי"ג) דמה שאמרו לא אפשר באתר היינו אחר שהוא הגון כמותו, וכ"כ במשנ"צ (שם סקל"ח), והנה הפרי חדש (סי' נ"ג סי"ג) ס"ל שהעיקר כמירוח המוס' במס' צבא מליעא דכל שאי אפשר באתר מותר ואפילו אם אינו יכול לקרות כהוגן אפילו ע"י טורת, אבל הפני משה במראה הפנים על הירושלמי (ברכות פ"ג ה"ד) ס"ל דשניהם עיקר שאין להקל אלא באי אפשר ע"י אחר ודוקא כשיכול לקרות שפיר ע"י טורת, ועי' משנ"צ (שם).

ז. צביאור הלכה (סי' נ"ג סי"ג ד"ה אין ממנין) נוטה להחמיר בדין זה אפילו באקראי, כיון דטעם האיסור הוא משום שאינו מושיא את התיבות מפיו כתיקון, אבל בשו"ת פרי השדה (ח"א סו"ס ס"ה) מדייק מלשון הטור ושו"ע "אין ממנין מי שקורא לאלפי"ן עייני"ן וכו', דדוקא למנות שליח ציבור קצוב אסור, משא"כ באקראי צלמא יש

ובאדם שמוציא כל התיבות כתיקונן, אלא שמגמגם בדיבורו מחמת שלשונו כבד עליו להוציא המבטא ומאריך עד שיכול להוציא כל התיבות, מסתבר שיש להקל יותר שיוכל לירד לפני התיבה, ובפרט כשאין ממנים אותו להיות שליח ציבור קבוע ורק יורד באקראי.

להקל כל שהוא אדם כשר ירא שמים, וכן דייק בתורת חיים (סופר, סי' נ"ג סק"י) דבאקראי מותר לירד לפני התיבה, ואע"ג דסוכ"ס אינו מוציא את התיבות כתיקונן [כמ"ש ה"ה"ל, לזה מציין הפרי השדה להא דאיתא במדרש (שהש"ר ב, טו) עה"פ "ודגלו עלי אהבה", דקאי על עס הארץ שאומר ואייצת במקום ואהבנת ואמר הקב"ה "ודילוגו עלי אהבה" וכן מצינו בספר חסידים (סי' י"ח) "אם יפלא בעיניך על אותן המגמגמין בלשון וקורין לחי"ה ה"א ולשי"ן סמ"ך ולקו"ף טי"ת ולרי"ש דלי"ת, איך מתפללים או איך קוראים בתורה ואומרים דבר שנקדושה, כשמגיעים לנפשנו חכמה לא נמלאו מהרפים ומגדפים, אל תמנה על החפץ, כי צוראיתו אשר הוא צוין לכות, אינו שואל כי אם לז האדם אשר יהיה תמים עמו, ואחרי שאינו יודע לדבר בענין, מעלה עליו כאלו אומר יפה, וכן אותם הקוראים פסוקי דזמרה בקול רם ונעים זמר, ואינם יודעים הפסוקים ואומרים בטעות, תפלתם חמירותם מתקבל כריח נחום, וגם הקב"ה שמת עליו שמחה גדולה ואומר כמה הוא מומר לפני לפי דעתו, על זה נאמר ודגלו עלי אהבה, מעילתו עלי אהבה וכו', מעשה בכהן אחד שהי' פורש כפיו ואומר ישמך, והי' שם חכם אחד והעבירו מלפני התיבה לפי שאינו יודע לחתוך האותיות אשר בצרכת כהנים, והראוהו מן השמים לאותו חכם כי אם לא יחזרו יעגש בדבר, ואם כי לא מיירי המדרש בשליח ציבור, ובגמרא מצאנו בהדיא דאסור לעבור לפני התיבה ועל כרחק דאף שהוא כשלעצמו אהוב תפלתו אלל הקב"ה מ"מ אינו כבוד שיהיה שליח הציבור, מ"מ יש מקום לומר דהיינו דוקא בשליח ציבור קבוע משא"כ באקראי יש להקל יותר, ומסיק הפרי השדה שכן עשה פעם הלכה למעשה באחד שהיה כבד פה ביותר ולא מחה צו מלהתפלל כשהיה לו יארציט כדי שלא לציט אותו.

ד. בירושלמי (ברכות פ"ג ה"ד) איתא [בדין זה שאין מעבירין לפני התיבה לעגי שפה] "אם היה לשונו ערוך מותר", ופי' הפני משה "ערוך כמו ארוך, כלומר שהיה מגמגם בלשונו כאלו המגמגמין מחמת שלשונם קצת ארוך וכדו עליהם להוציא המבטא ומאריכין ביותר טרם שמדברין, מותר, מפני שזה אינו משנה האותיות מהויתן", ולפי"ז אין חשש אפילו למנותו ש"ך קבוע. והנה במשנ"ב (סי' נ"ג סק"י) מחמיר בזה לדינא, ומבאר שכן מוכח ברמב"ם הלכות נשיאת כפים (פט"ו ה"א) והלכות תפלה (פ"ח ה"ג), ואי משום ירושלמי הנ"ל, לזה ציין לפירוש התרדים שם שמבאר כוונת הירושלמי באופן אחר, דקאי על אדם שהוא ממקום שקורין שם לעייני"ן אלפי"ן וכדו' אצל הוא בעצמו 'לשונו ערוך' פי' כשאר בני אדם, וקמ"ל דמותר לירד לפני התיבה ואלא חיישינן דילמא מימנו אחד משאר העיר דטועה כמותם, ועד"ז פירשו שם הר"ש סירליאו והר"א פולדא, ולפי"ז שוב אין מקור מהירושלמי להקל, וממילא יש להחמיר כמבואר ברמב"ם, עכת"ד. אצל לכאורה באמת אין סתירה מדברי הרמב"ם לדברי הפני משה, דברמב"ם בהלכות נשיאת כפים שם לא כתב אלא "כבדי פה וכבדי לשון שאין דבריהם נכרים לכל", וכן בהלכות תפלה כתב רק "וכל מי שאינו יכול להוציא את האותיות כתיקונן", אצל הפני משה מיירי בהדיא צמי שמוציא האותיות כתיקונן ואינו משנה אותן מהויתן, ורק לשונו כבד עליו להוציא המבטא ולכן לפעמים מאריך עד שמלליה לדבר כראוי, וא"כ מהיכי תיתי לומר שהרמב"ם מחמיר בכה"ג, ובפרט דהא מבואר ברש"י ושאר ראשונים במס' מגילה (ד:.) וכן בדברי הפוסקים לענין נשיאות כפים (עי' משו' מהר"ט אהע"ז סי' ט"ז, ושו"ע הרב סי' קכ"ח סמ"ח) דטעם האיסור דלעגי שפה אין נושאין כפיהם ואין יורדין לפני התיבה, הוא מפני שפוגמין תפלתן בחילוף האותיות, וא"כ כל שלמעשה אין אדם מחליף או משנה האותיות מהויתן ורק מגמגם בלשונו, בפשטות אין שום מקור להחמיר שלא יוכל לירד לפני התיבה מצד האיסור דלעגי שפה, גם אם הירושלמי לא מיירי בכה"ג, אלא דלכאורה יש מקום למועט מטעם אחר, שמה הוא בגדר אינו מרוצה לקהל או משום טירחא דציבורא, אצל עכ"פ באקראי ובפרט כשהוא חיוב מחמת יארציט וכדומה, מסתבר שיש להקל לכתחילה.

אפשר לשיעורים בכול יום על 'קול קנין תורה' ד' באבוב: 2>2>4, 718-689-1180

[לשיעורים מיוחדים הקודמים, יש לחזור 2>2>3, ואחר כך לבחור במספר השיעורים]

גם אפשר לקבל השיעורים בכול יום דרך אימעי"ל (בין ריקארדיני"ג ובין בכתב), ע"י שליחת אימעי"ל 'נא לצרף' לכתובת: dailyhaluche@amideizion.org

כל הזכויות שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד' באבוב

תמצית שיעורי הלכה

הנאמרים מדי יום ביומו ע"י
 הרה"ג ר' שלום דוד פאלגער שליט"א

שיעור של"א

יום ב' פ' חיי שרה, י"ט חשוון תשפ"ב

– דיני שליח ציבור (ו) –

סירוב לירד לפני התיבה

יב. שליח ציבור קבוע, יורד לפני התיבה מעצמו, ולא ימתין עד שיאמרו לו לירד^א [שהרי כבר מינוהו לכך, ואם ימתין בכל פעם עד שיאמרו לו לירד, נראה שאינו סומך על דיבור הציבור שמינוהו, ואין זה דרך כבוד לציבור^ב], ומכל מקום קודם שמתחיל להתפלל ראוי לו ליטול רשות מהציבור שיכול להתפלל^ג.

יג. מי שאינו שליח ציבור קבוע, לא ירד לפני התיבה מעצמו [דהוי כיוהרא שמראה כאילו הוא ראוי להתפלל, אלא צריך להמתין עד שיאמרו לו אחרים תחלה], ואפילו כשאומרים לו לירד צריך לסרב מעט^ד (כי זה מדרך המוסר להראות שאינו רודף אחר הכבוד), מיהו לא יסרב יותר מדאי, אלא בפעם ראשונה שאומרים לו לעלות מסרב וממאן לגמרי כלומר איני כדאי לכך, וכשיאמרו לו פעם שנית מכין עצמו כמו שרוצה לעמוד, ובפעם שלישית יעמוד. ואם האומר לו שירד הוא אדם גדול, אינו מסרב לו כלל [שאין מסרבין לגדול מלבד בדבר שיש בו גסות ושררה]^ה.

יד. אם טעה השליח ציבור וצריכין להעמיד אחר תחתיו, אותו שמעמידין תחתיו לא יסרב כלל, מפני שגנאי הוא שתהא התפלה מופסקת כל כך^ו. והוא הדין אם כשמגיעין לישתבח ואין איש רוצה לירד, הזרין לירד הרי הוא משובח אף מבלי שיאמרו לו כלל לירד^ז. ואפילו קודם התפלה שאז צריך לסרב תחלה מן הדין, מכל מקום אם יש מקום לחוש

א. שו"ע (סי' נ"ג סט"ו).

ב. צ"י (שם) לבוש (שם) שו"ע הרב (שם ס"ט).

ג. בשו"ע נפסק דש"ץ קבוע יורד לפני התיבה מעצמו ולא ימתין עד שיאמרו לו^א ומטעם שנתבאר בפנים, מיהו הקשה היעב"ץ צמור וקציעה מהא דליתא במס' ערכין (יא): דשליח לציבורא מימליך ונסיב רשותא אס יתפלל, ולכן ק"ל דגם שליח ציבור קבוע לא יעלה מעצמו עד שיתנו לו רשות או ירמוזו לו לעלות וימבאר שאין צוה חסרון משום כבוד הציבור, דאע"פ שסומך על דיבור הציבור בנימויו שלא ידעוהו אחר שקיבלהו ומינוהו, מ"מ לחושפא נחש מה שמתחיל התפלה מעצמו, כי החשוב שבקהל צריך לרמוז לו שהגיע הזמן הדאי להתחיל, ועוד שכל דברי קדושה צריכין להיות בהומנה דוקא וכמבאר בזה"ק פ' בלק (קפ"ו):, ורק אין צריך לסרב כלום כמו בש"ץ שאינו קבוע, וגם בציבור הגר"א (שם סקכ"ד) תמה על המחבר מנכס ההוא גמ' דערכין. אולם הגר"ש קלוגער זצ"ל בחכמת שלמה (שם סט"ו) מחזיק בדברי המחבר ושאר פוסקים שהעתיקוהו, דש"ץ קבוע יתחיל לירד לפני התיבה מעצמו אף קודם שיתנו לו רשות ואין צריך שאחרים יאמרו לו תחלה, ומבאר דכוננת הגמ' בערכין הוא שיהיה המתחיל וישאל אותם אם יתפלל, והיינו נטילת רשות, אבל לעולם יהיה הוא המתחיל בדבר ולא שיטרכך להמתין עד שיאמרו לו, וע"ע תורת חיים (סופר, שם סק"ג) ושו"ת צאר משה (מ"ה סי' כ"ח).

ד. עפ"י שו"ע (שם סט"ו) לבוש (שם) מג"א (שם סק"ו) שו"ע הרב (שם) חכמה שלמה (שם).

ה. שו"ע (שם ס"ו) לבוש (שם) שו"ע הרב (שם ס"ט).

ו. מקור חיים (לחוי"י, שם ס"ו), והנה הא דנקט 'ישתבח' היינו לפי מה שהיה נהוג בזמניהם שלא היה שליח ציבור יורד לפני התיבה עד קודם שיתבאר וכמבאר בטור (רי"ש

שע"י סירובו ירד לפני התיבה אדם שאינו הגון, עדיף שיעבור לפני התיבה מי שכוונתו לשם שמים ולא יסרב כלל.

מזו. יש שכתבו, דדין זה שצריך לסרב מתחלה כשאומרים לו לירד, הוא דוקא בביהכ"נ שיש בה ממונה מהציבור להנהיג כל פרטי הסדרים ובלעדו לא ירים איש את ידו, אבל כשאין סדר כזה, אין קפידא אם אחד הולך להתפלל כשיודע שאין קפידא עליו מצד המתפללים והוא מוכשר לזה לפי רוח הבריות ומבחין בעצמו שעיקר כוונתו לשמים, שאז אין בו חשש משום יוהרא ומותר לרדת מעצמו ומיד [ואדרבה לפעמים כשיודע שאין שם מוכשר יותר ממנו, הרי הסירוב בפעם ראשון הוא כעין רמות רוחא ואינו דרך אמת ח"ו, ובוודאי לא היתה כוונת חז"ל אלא במי שיהיה פיו ולבו שוין בסירובו, שיש שם רבים רצויים ומוכשרים כוותיה, ורק ע"י ההפצרה משתנית דעתו].⁷

סי' נ"ג) ושאל פוסקים וספרי מנהגים, וצומנינו שנהוג שהשליח ליצור יורד לפני המיזבה קודם הדוד, מסמנר שאם הגיעו להודו ואין איש רוצה לירד, שייך ג"כ דברי החות יאיר שהור"ז לירד הרי הוא משונח אף מבלי שיאמרו לו כלל לירד.

ז. אשל אברהם (בוטשאטש, סי' נ"ג סט"ו).

ח. אשל אברהם (שס).

אפשר לשמוע השיעורים בכל יום על 'קול קנין תורה' ד' באבוב: 2>2>4, 718-689-1180

[לשמוע שיעורים מימים הקודמים, יש ללחוץ 3>4>2>2, ואחר כך לבחור במספר השיעור]

גם אפשר לקבל השיעורים בכל יום דרך אימעי"ל (בין ריקארדיני"ג ובין בכתב), ע"י שליחת אימעי"ל 'נא לצרף' לכתובת: dailyhaluche@amideizion.org

כל הזכויות שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד' באבוב

תמצית שיעורי הלכה

הנאמרים מדי יום ביומו ע"י
הרה"ג ר' שלום דוד פאלגער שליט"א

שיעור של"ב

יום ג' פ' חיי שרה, כ' חשוון תשפ"ב

– דיני שליח ציבור (ז) –

לבישת טלית

זו. כתבו הפוסקים^א, שכל העובר לפני התיבה [אפילו לסליחות ותחנונים]^ב צריך להתעטף בטלית גדול מפני כבוד הציבור, והוא דרך אימה ויראה^ג. ויש לכסות גם הראש בטלית^ד, ומכל מקום נוהגים שבחור שעדיין לא נשא אשה אינו מכסה ראשו בטלית^ה, אלא כשיורד לפני התיבה [או עולה לתורה] לובש טלית על כתפיו, וכובע על ראשו.

יז. כתבו כמה מהפוסקים דשליח ציבור צריך ללבוש טלית גם בתפלת ערבית [אע"ג דלילה לאו זמן ציצית, לפי שהדבר ידוע שאין מתכוונים לשם מצות ציצית אלא מפני כבוד הציבור]^ו, אבל יש סוברים שאין ללבוש טלית אלא כשעובר לפני התיבה ביום,

א. מג"א (סי' י"ח סק"ג) שו"ע הרב (שם ס"ד) דרך החיים (סי' י"א ס"ג), עפ"י מה שאמרו במס' ר"ה (ז): "מלמד שנחטף הקב"ה כשליח ציבור", משמע דשליח ציבור בכל ענין שעובר לפני התיבה צריך עיטוף (ע"ע מחזה"ש שם).

ב. שו"ע הרב (שם), וזמג"א (שם) הביא בשם לחם חמודות (הל' ציצית סק"ג) דאף האומר קדיש יתוס יתעטף מפני הציבור, ושו"ע הרב הביא בשם יש מי שאומר, והדרך החיים (שם) הביא לדינא, ועי' מקור חיים (להשו"י, סי' י"ג ס"א) "המנהג בכל העובר לפני התיבה, אפילו בתהלים ושיר היחוד, מתעטף, וכן בקבלת שבת, ודלא כקלי הדעת, גם מחמירין בלי טעם שאצל האומר קדיש מתעטף בטלית ואפילו בלילה", אמנם למעשה אין מנהגינו ללבוש טלית בכל אלו, אלא כמבואר לקמן.
ג. מקור חיים (שם).

ד. מקור חיים (שם), ע"ש בתו"ד "ויהיו דברי אלה נגד המשחיתים שמטילים העטרה של טלית אחר גיוס כל התפלה, ואין זה רק קלות ראש", ועד"ו כתב הב"ח (סי' ח' ס"ה) בכל אדם שלא יהא בגילוי הראש מטלית של מזהו במשך כל התפלה "לפי שכסוי זה מנעיב לב האדם ומביאו לידי יראת שמים" [וראה מס' שבת (י). שהדיינים מתעטפין בטלית בשעת דין תורה, ופרש"י "דיינין מתעטפין בטליתן כשפותחין דין, מאימת שכינה, ושלג יפנו ראשן לנאן ולכאן, ותהא דעתן מיושב עליהם", ועד"ו פרש"י לקמן שם (יג): גבי הא דאמרו במצוקר חולה "מתעטף ויושב לפניו מפני ששכינה למעלה מראשו חיו של חולה, פרש"י "מתעטף מאימת שכינה כאלו היושב באימה ואין פונה לזדדין"], וע"ע שו"ת קרן לדוד (או"ח סי' י"ג) ולעיל סימן י"ג (סעיף כ' בהערה).

ה. עי' מג"א (סי' ח' סק"ג) "משמע בקדושין (דף כט:): שבחור שלא נשא אשה לא היה מכסה ראשו בטלית אפילו הוא תלמיד חכם" [והעיר דלעיל שם (ת). איתא דמי שאינו תלמיד חכם אפילו נשוי לא היה מכסה ראשו, ועי' ארצות החיים (סי' ח' ארך יהודה סק"ד) שתיך דשם (ת). מיידי בכסוי יתירא שהיו התלמידי חכמים בלבד נוהגים ללבוש כדי שלא להסתכל חוץ לדי אמות], מיהו עי' מור וקיעיה (שם) דס"ל שאין חילוק בזה בין נשוי לנשוי וצ"ח לשאינו ת"ח [דסודר לחוד וטלית של מזהו לחוד וכו' ע"ש].

ו. בב"ח (סו"ח י"ח) אחר שמביא הדין שלא לברך על ציצית כי אם ביום ובכסות המיוחד ליום, מסיק "ובצטענית ציבור כשלוצטין טלית בזמנה, כשמגיעים לזכרו יסיר הטלית מעליו, דכיון שאין לובשין טלית אלא לקיים מצות ציצית נראה כאלו סובר לילה לאו זמן ציצית הוא אם לא יסירו מעליו", והיה אפשר להבין כוונתו דקאי גם על שליח ציבור, שגם הוא צריך להסיר הטלית מעליו קודם מעריב, וא"כ כל שכן שלא ילבוש שליח ציבור לכתחילה טלית למעריב, וכנראה שכן הבין הפמ"ג, שכתב (סי' י"ח א"א סק"א) "מ"ש הב"ח להסיר הטלית כו', מכל מקום הש"ך לפני העמוד אם אין הולך במלבוש 'ראק' וכדומה, שאין כבוד הציבור כך, פשיטא דלא יסיר הטלית במעריב", הרי דבסתמא אם השליח ציבור מלבוש במלבוש עליון כראוי צריך גם הוא להסיר הטלית במעריב, וכן מבואר בדרך החיים (סי' י"א ס"ג) "והעובר לפני התיבה ציוס' לאיזה דבר וכו' יתעטף מפני כבוד ציבור". אולם זמג"א (סי' י"ח סק"ג) כתב "לי נראה דכל העובר לפני התיבה צריך להתעטף וכו', ובתלם חמודות (הל' ציצית

ואפילו אם הטלית עליו כבר משעת תפלת מנחה יסירנו קודם מעריבו, וכן נכון על פי סוד שיש קפידא גדולה שלא ללבוש טלית גדול במעריבו¹ [מלבד ביום הכפורים דכל הציבור מתעטפים בטלית מבעוד יום ואין מסירין מעליהם בלילה, לפי שדומין למלאכים לובשין לבנים ומתעטפים לבנים², וממעם זה אין מסירין הטלית אף במוצאי יום הכיפורים עד לאחר מעריב, ומכל מקום מסירין הטלית מעל הראש מיד אחר תפלת נעילה ולובשים השטריימ"ל בשעת מעריב].

יח. לפי הנ"ל נמצא, דלכל הדעות היה ראוי לשליח ציבור להתעטף בטלית עכ"פ לשחרית ומנחה [דהא רק במעריב נחלקו], אבל למעשה נוהגים שאין שליח ציבור לובש טלית אלא בשחרית [דהיינו בבחור שאינו לובש טלית בלאו הכי], ולא במנחה [ויש שכתבו הטעם, כיון שנהגו להתפלל מנחה במאוחר, לאחר שקיעת החמה, ועפ"י קבלה צריך לזוהר ביותר שלא להיות מעוטף בטלית אחר שקיעת החמה³], מלבד במנחה של יום כיפור קטן [כיון שאומרים בסליחות הי"ג מדות של רחמים שצריך לאומרם בעטיפה דוקא⁴], וכן במנחה של תענית ציבור⁵. וכל זה בימות החול, אבל בשבת ויו"ט נוהגים שהשליח ציבור מתעטף בטלית

סק"ג) כתב דאף האומר קדיש יתוסף יתעטף מפני כבוד ציבור, והנה נלחם חמודות שם מיירי בקדיש יתוסף ש'אחר' תפלת ערבית, ולפי"ז משמע דמ"ש המג"א דכל העובר לפני המזבח צריך להתעטף, היינו גם בתפלת ערבית, וכן הדין הפמ"ג, ולפי"ז כתב שם [ולכאורה חזר בזה מהבנתו הנ"ל בסק"א] "ולכאורה משמע מ"ש באות א' בשם ה"ח שיש להסיר הטלית, הוא ליחיד, לא לש"ץ המתפלל אפילו מעריב בזמנו כליל יש לומר שיתעטף טלית מפני כבוד הציבור, וכמו קדיש יתוסף כלילה", וכן מצוהר בהדיא במקור חיים (להחוי"ט סי' י"ח, ז"ל "כתב ה"ח דתענית ציבור וכה"ג וכו' כשאלשים מעוטפים בטליתות, כשיגיע הש"ץ לזכרו יסירו וכו', וש"ץ דמתעטף אף אם אינו מתפלל רק ערבית אינו משום צלית רק משום שיהיה מעוטף בעטיפה של מ"ה" (צ"ש"ע הרב (שם), וכ"כ בשמן המאור (על המג"א שם) ותורת חיים (שם סק"ד), ויהוסיף בשמן המאור להוכיח כן, דהא המג"א הביא מחלה דברי הלבוש (סי' תקפ"א) שאין לומר י"ג מדות בלא עטיפה, והלבוש מיירי שם כשעומדים באשמורת לומר סליחות וקאמר שיתעטף בטלית ולא יצרך אבל עכ"פ יתעטף כיון שאומר י"ג מדות וכו', ועל זה ממשך המג"א ואומר "ולי נראה דכל עובר לפני המזבח צריך להתעטף", דהיינו גם בלא טעם דאמירת י"ג מדות, א"כ מוכח דמיירי אפילו כלילה דהא קאי על הלבוש].

ז. עיין בהערה הקודמת שכן משמע קצת צ"ח (סו"ס י"ח) וכנראה שכן הדין הפמ"ג מתחלה [אלא דשוב חזר בו עפ"י דברי המג"א בשם לחם חמודות, וגם בשאר פוסקים הנ"ל מצוהר שהבינו דברי ה"ח על שאר הציבור ולא על השליח ציבור], וכן מצוהר דרך החיים. והנה ע"י מור וקציעה (סי' כ"ד) מ"ש היעב"ד שנמנע מלהתעטף בטלית כשמתפלל להוציא הציבור וכו', אמנם מצוהר שם טעמו משום חשש ספק ברכה על הטלית ע"ש, וכל זה דוקא בהלבוש טלית שלו שאז יש ספק אם צריך לברך, משא"כ בזמניו שהשליח ציבור לובש טלית של קהל, ומנהג העולם שלא לברך עליו (ע"י בדבריו לעיל סי' י"ג סל"ב), א"כ חו"ל לא שייך כלל החשש שמכניס עמו לספק ברכה, וממילא יודה היעב"ד שאף לכתחילה יכול שליח ציבור להתעטף בטלית לתפלת מעריב].

ח. ע"י מ"ש החיד"א בצרכי יוסף (שם ס"א) בשם "הרב המקובל הק' רבי יוסף ׳ן גיקיטלי"א בתשובה הביאה צבית דוד (סי' ט') כתב שהוא איסור גמור ללבוש טלית אחר שקיעה"ס] והאריך ע"ש וכו', והגם שיראה מדברי הרב שיירי [כנה"ג] בסמ"ח זה שהיה נשאר בטלית ותפילין אחר שקיעת החמה לפעמים והיה מתפלל ערבית בהם ע"ש, יש להחמיר להקירם תכף אחר שקיעת החמה. וכ"כ מהרש"ו ז"ל בספר הכוונות (ענין תפלת מנחה דרוש ז'), שרבינו האר"י ז"ל היה נוהג בתכלית שלא להיות מעוטף בצלית ותפילין אחר שקיעת החמה, ותכף היה מסירה מעל ראשו בעת שקיעת החמה, והיה חושש מאד בדבר הזה עכ"ל, וכן ראוי ליזהר, והוצאו דבריו בשערי תשובה (שם סק"ג).

ט. צ"ח (שם) מג"א (שם סק"ב), וגם עפ"י סוד שאני ליל יוהכ"פ משאר השנה, דאף כלילה אין ללבוש טלית גדול כמצוהר בהערה הקודמת בשם האר"י ז"ל, מ"מ שאני ליל יוהכ"פ שהוא בחינת טלית גדול כמצוהר בשער הכוונות (הקדמה לדרושי יוהכ"פ) הוצא בצפה"ח (סי' י"ח סק"ד).

י. שיירי כנה"ג (שם הגב"י אות ג') הוצא בצלילה רבה (שם סק"ג) ושערי תשובה (שם סק"ד) ודרך החיים (שם), וכנראה ס"ל דבחינה זו שאנו דומין למלאכים אינו רק בעירומו של יוסף, אלא נמשך עד אחר מעריב של מוצאי יוהכ"פ. מיהו בכף החיים (שם סק"ו) כתב, דעפ"י סוד צריך להסיר הטלית מעליו בתפלת מעריב של מוצאי יוהכ"פ, דדוקא כליל יוהכ"פ הוא בחינת טלית גדול כנ"ל, משא"כ במוצאי יוהכ"פ נסתלקה אותה הבחינה והוא נשאר לילית שאין ללבוש צלית בתפלת ערבית. ועפ"י יוצא שפיר מנהג רבוה"ק, שמיד אחר תפלת נעילה מסירין הטלית מעל ראשו ולובשין השטריימ"ל, אבל נשארים מעוטפים בטלית על כתפם במשך מעריב [עד אחר הצלילה], דהא מהפוסקים מצוהר דגם במעריב יש להשאר מעוטף בטלית, אבל לעומת זה יש קפידא עפ"י סוד שלא ללבוש טלית כלילה, והנה מצוהר בהדיא בשער הכוונות (דרושי עלינו לשבח דרוש א') שהקפידא שלא ללבוש טלית כלילה הוא דוקא על ראשו, משא"כ "כשהוא צין כתיפיו אין חשש", א"כ אחר שפיר מה שהסירו הטלית מעל ראשם ונשארו מעוטפים בטלית.

יא. תורת חיים (סי' י"ח סק"ד).

יב. כמצוהר בלבוש (סי' תקפ"א ס"א) הוצא במג"א (סי' י"ח סק"ב) עפ"י הגמרא במס' ר"ה (י"ז): שנתעטף הקב"ה כציכול בטלית כשלמד למשה רבינו סדר י"ג מדות.

יג. ע"י סידור לנחמ"א דלצרכהס (ועש אצרכהס ע' תשי"ט), "מה שמדקדקין בתענית לצור שיהיה הש"ץ מתעטף במנחה, היינו טעמא משום דמקדס גם אותן שלא אמרו

במנחה י"ג מדות [כלומר מחנון אחר שמו"ע], מכל מקום בתענית צבור דבעינן לאפשיי ברחמי היו אומרים י"ג מדות גם במנחה, ועוד דרוז פעמים הש"ך הוא גם הקורא בספר תורה, וכיון דבעי להתעטף לקריאת הי"ג מדות בתורה, היה מתעטף גם בתפלה, דגנאי להסיר הטלית לתפלה, והנה כהיום שכיח בדרך כלל להשליח ציבור אינו זה שקורא בתורה, אלא אדם אחר קורא, וא"כ לפי טעם השני נמצא דעיקר הקפידא ללבוש הטלית יהיה על הבעל קורא ולא על השליח ציבור [משא"כ לפי טעם הראשון], ואכן המנהג למעשה דבין השליח ציבור ובין הבעל קורא לובשים טלית במנחה של תענית ציבור, וע"ע מור וקציעה (סי' כ"ד).

י"ד. עי' סידור ללותא דאברהם (עמ' תחנ"ו) "מנהג מדינות אלו שהשליח ציבור לובש טלית לתפלת ערבית של שבת ויום טוב", והנה באמת מצינו מערערים על מנהג זה לחלק בין שבת ויו"ט לימות החול, דבשטות בכתבי הארז"ל לא מצינו חילוק זה, ואדרבה במשנת חסידים כתב בהדיא (מס' ערבית דשנת פ"ג מ"א) "אח"כ בלא טלית גדול כי אסור להתעטף בו בערבית אע"פ שהוא שבת", וכ"כ באשל אברהם (אופנהיים, סי' י"ח) בשם שו"ת בית דוד (סי' טו) "קרא חגר על הנוהגים להתעטף בטלית בערבית שבתות וימים טובים בתפלת ערבית, ולא נמצא כן בפוסקים, והמתירים להם לא הלכו אור, ואפילו בלא ברכה הוא איסור גמור, ועיין בספרי קבלה המתעטף באותו שעה גורם כמה ענינים ומעורר דינים קשים רח"ל, וכן דעת הזוהר (ח"ב קל"ט). והרמב"ן והראב"ד". אמנם כאמור לעיל נהגו במדינותינו שהשליח ציבור לובש טלית לתפלת ערבית של שבת ויו"ט, ועוד יותר נהגו הצדיקים שלבשו טלית לתפלות ליל שבת ויו"ט אע"פ שלא היו שליח ציבור (עי' ילקוט הגרשוני סי' י"ח אות ה', משמרת שלום סי' כ"ז ס"א, דברי תורה מהדו"ק אות נ"ט), ובשטות הטעם דבשבת ויו"ט אין חשש שמגבירים מדת הדין, דכל דינין מתעבדין מינה ולילה כיום יאיר (וכ"כ במשמרת שלום ס"א), וגם בכתבי הארז"ל עצמם מצינו סתירות בזה אם יש קפידא על לבישת טלית בליל שבת"ק (עי' שער הכוונות ענין מזמור שיר ליום השבת, פ"ח שער השבת פ"ח), ועי' שו"ת שם משמעון (סי' א') שהאר"י טובא ליישב מנהגינו, וע"ע מאסף כל המחנות (סי' י"ח סק"ו).

אפשר לשמוע השיעורים בכל יום על 'קול קנין תורה' ד'באבוב: 2>2>4, 718-689-1180

[לשמוע שיעורים מימים הקודמים, יש ללחוץ 2>2>4>3, ואחר כך לבחור במספר השיעור]

גם אפשר לקבל השיעורים בכל יום דרך אימעי"ל (בין ריקארדיני"ג ובין בכתב), ע"י שליחת אימעי"ל 'נא לצרף' לכתובת: dailyhaluche@amideizion.org

כל הזכויות שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב

תמצית שיעורי הלכה

הנאמרים מדי יום ביומו ע"י
הרה"ג ר' שלום דוד פאלגער שליט"א

שיעור של"ג

יום ד' פ' חיי שרה, כ"א חשוון תשפ"ב

– דיני שליח ציבור (ה) –

הנהגת שליח ציבור בשעת התפלה

יז. שליח ציבור צריך להיות בגדיו נקיים בלי לכלוך ורובב, ובפרט בגד העליון. כשעומד להתפלל, יפנה לבו מכל הרהור וטירדא, וישים עיניו למטה שלא יסתכל בשום אדם, ולא יעסוק עם ידיו בשום דבר [כמו שיש מקצת חזנים שיש להם ידים עסקניות בדברי הבל, ויטיבו הנרות בשעת תפילתם, או יעיינו במנהגם או שאר דברים, וכן לא יעשה], אלא יניח ידיו על לבו [כפיפת יד ימנית על יד שמאלית] כעבד לפני רבו העומד באימה וביראה, ולא יסיר ידיו זה מזה כי אם לצורך, כגון להפוך הדפין ולסדר מליתו¹.

כ. צריך שליח ציבור להתפלל בקול רם, ויתפלל בנחת מלה במלה כאילו מונה מעות, וכל מחשבתו יהא על כיון תפילה ולהתפלל במתון ובנחת ובדיוק, ויתן ריוח בין הדבקים, ולא כמקצת חזנים אשר ירוצו בפיהם התפילה מכח הרגל לשונם ולבם בל עמם² [ולא ישגיח על אותם קלי הדעת שאומרים לו למהר כדי שלא יאריכו בביהכ"נ כי עול ביהכ"נ הוא משא כבוד עליהם, כי ע"ז שהוא מתפלל במהירות הוא מקצר בשבחו של מקום, ואינו יכול להתפלל בכוונה לפי פירוש המלות, וגם אם יש קצת יחידים שיראת אלקים נוגע בלבבם להתפלל בכוונה מוכרחים גם הם למהר. וכל חזן שמתפלל במתון ובנחת, יהיה לו שכר הרבה מאד בעולם הזה, שיאריך ימים בנעימות ובטוב, ובעולם הבא יזכה לחזות בנועם ד' ולבקר בהיכלו, מדה כנגד מדה³]. ויש קהלות שכותבים סידור מיוחד בשביל שליח ציבור להתפלל מתוכו, ונכון הוא, שאף ליחיד ראוי להתפלל מתוך סידור, כל שכן שליח ציבור שאימת ציבור עליו ראוי שיתפלל בפנים⁴.

כא. מי שיש לו קול נעים, ירנן להקב"ה [ולא שאר רננות, שנאמר "רננו צדיקים בד'"]⁵, ועליו נאמר "כבוד את ד' מהונך"⁶, קרי

א. כל זה עפ"י שו"ת מהר"ם מינץ (סי' פ"ח) הובא בכנסת הגדולה (סי' נ"ג הנה"ט) אליה רבה (שם סק"ח ו"ח) פמ"ג (שם מ"ז סק"ח) ועוד פוסקים.

ב. לשון שו"ת מהר"ם מינץ (שם).

ג. לשון ס' שצט מוסר (פי' ל"ד).

ד. פמ"ג (סי' נ"ג מ"ז סקט"ז).

ה. ספר חסידים (סי' רנ"ח) הובא במג"א (סי' נ"ג סק"ד).

ו. משלי (ג, ט).

ביה מחונך, ללמד שאם היה קולך ערב והיית עומד בבית הכנסת, עמוד וכבד את ד' בקולך! אבל צריך לזוהר כשמשמיע קולו בתפלה, כי אחר כוונת הלב הן הן הדברים, שאם הוא שמח בלבו על שנותן שכח והודאה להשי"ת בקול ערב ובנעימה, ושמח מתוך אימה יראה וכבוד ראש, תבוא עליו ברכה והרי זה משובח, אבל אם מתכוין להשמיע קולו ושמח לקולו שישמעו העם וישבחוהו, הרי זה מגונה, ועליו ועל כיוצא בו נאמר "נתנה עלי בקולה על בן שנאתיה"^ח. אבל אפילו כשמתכוין לשמים, צריך לזוהר שלא להאריך שלא ברצון הקהל, שהרי בכמה מקומות אמרו חכמז"ל לקצר מפני טורח הציבור^ט, והיינו אפילו בשבתות וימים טובים אם הוא שלא ברצון הקהל, ואף ברצון הקהל אין להאריך יותר מדאי, שהוא מגונה [כי אין זה לא מחציו לד' ולא מחציו לכם]^א.

ז. שצלי הלקט (סי' י') בשם פסיקתא רבתי (דברים פסקא כ"ה), הוצא צצ"י (סי' נ"ג) ואליה רבה (שם סק"ט).

ח. עפ"י לשון שו"ת הרשב"א (ח"א סי' רט"ו) הוצא צשו"ע (סי' נ"ג סי"א).

ט. שו"ת הרשב"א (ח"א סי' רט"ו) הוצא צשו"ע (סי' נ"ג סי"א).

י. ע"ע רמ"א (סו"ס רפ"א), ויתבאר צעו"ה צדיני תפלות שנת.

יא. ים של שלמה (חולין פ"א סי' י') הוצא צאליה רבה (סי' נ"ג סקט"ו) וצאה"ט (שם סקט"ו).

אפשר לשמוע השיעורים בכל יום על 'קול קנין תורה' ד' באבוב: 2>2>4, 718-689-1180

[לשמוע שיעורים מימים הקודמים, יש ללחוץ 3>4>2, ואחר כך לבחור במספר השיעור]

גם אפשר לקבל השיעורים בכל יום דרך אימעי"ל (בין ריקארדיני"ג ובין בכתב), ע"י שליחת אימעי"ל 'נא לצרף' לכתובת: dailyhaluche@amideizion.org

כל הזכויות שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד' באבוב

תמצית שיעורי הלכה

הנאמרים מדי יום ביומו ע"י

הרה"ג ר' שלום דוד פאלגער שליט"א

שיעור של"ד

יום ה' פ' חיי שרה, כ"ב חשוון תשפ"ב

– דיני שליח ציבור (ט) –

חיובים לעבור לפני התיבה

כב. אבל אחר אביו או אמו ר"ל, מצוה שיעבור לפני התיבה בימות החול להתפלל^א, והוא נחת רוח למת ומצילו מדינה של גיהנם ומעליהו^ב, וזה מועיל לטובת הנשמה יותר מאמירת קדיש יתום שלא נתקן אלא לקטנים שאינם יכולים לעבור לפני התיבה^ג [דקדיש אינה אלא רשות, משא"כ תפלה היא חובה לכך מועלת יותר, דגדול המצווה ועושה יותר ממיו שאינו מצווה ועושה^ד], וכן נוהגים בכל המקומות שהאבלים מתפללין בציבור כל שנת האבלות^ה, אבל נוהגים להתפלל ולומר קדיש^ו רק עד אחר י"א חדשים, כדי שלא לעשות אביהם ואמם כרשעים, כי משפט רשע הוא י"ב חודש^ז.

כג. כל איש אשר נשא לבו בחכמה, יתפלל ברוב מנחה ותפלת ערבית ושחרית, שכל עוד אשר יוסיף להתפלל ולהרבות באמירת הקדישים ניהא טפי לנפשות המתים^א, אבל ביותר יש לדקדק על תפלת ערבית של מוצאי שבת, שהנשמות ששבתו בשבת חוזרין אז לגיהנם, וכשהבן מתפלל ומקדש ברבים פודה אביו ואמו מן גיהנם^ב, וגם בערבית

א. רמ"א (יו"ד סי' שע"ו ס"ד) מג"א (או"ח סי' נ"ג סק"ג) פמ"ג (א"ח ס"ט ומ"ו סק"ב), וברמ"א שם כתב רק שנוהגים להתפלל, אבל בפמ"ג (מ"ו ס"ט) כתב הלשון "מנחה שיחפלו מי שמת לו אביו ואמו".

ב. שו"ת מהר"ם מינץ (סו"ס מ"ג) עטרת זקנים (סי' נ"ג סק"ט), ע"ע סעיף הבא.

ג. רמ"א (ש"ס), וכ"כ בפמ"ג (סי' קל"ב א"ח סק"ב) שהתפלה "טוב יותר מקדיש", ועי' שלחן הטוהר (סי' קל"ב ס"ו) "התפלה לפני העמוד גדול מכל הקדישים". מיהו כבר העירו בספרים (עי' נמוקי או"ח סי' פ"ט סוסק"א) דכחצי הארז"ל נזכר רק ענין אמירת קדיש בתרא ככל הג' תפלות בשנה שמת אביו או אמו, וכן ציוס היארצייט (עי' שעה"כ דרושי הקדיש דרוש א', פמ"ח ע"ב ע"ב הקדישים פ"א), אבל לא נזכר ענין תפלה לפני העמוד, ועי' לקמן בהערה בשם סי' דברי שאול דזאמת ראוי לאכל למנוע מלהתפלל לפני התיבה, אך למעשה מנהג העולם כדברי הרמ"א ושאר פוסקים להשתדל לעבור לפני התיבה וכמבואר לקמן.

ד. עפ"י שו"ת מהרי"ל החדשות (סי' כ"ח) הוצא באגור (סי' של"ד).

ה. ז"ח (סי' שפ"ד ס"ג), ע"ש שכתב הלשון שמתפללין 'כל י"ב חודש', ואולי ז"ל י"א חודש וכמבואר ברמ"א שהוצא לקמן.

ו. שו"ת בנימין זאב (סי' קס"א) רמ"א (ש"ס), כמבואר במס' עדיות (פ"ב מ"י) "משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש שנאמר והיה מדי חדש בחדשו", ועי' מס' ר"ה (פ').

ז. לשון שו"ת בנימין זאב (סי' ר"ב) בשם הג"ר עובדי' ז"ל, [ויש לדייק מלשוננו שכתב 'רוב מנחה ערבית ושחרית', דמשמע שאין קפידא כל כך לדקדק שלא להחסיר אפילו תפלה אחת, אלא העיקר להשתדל ולהתפלל רוב התפלות ככל האפשר].

ח. עפ"י כל זו ורמ"א (ש"ס), דככל זו שם הזכיר רק אמירת קדיש ולהתפלל ערבית דמו"ש, ולא הזכיר כלל שאר תפלות, וכ"ה בארחות חיים (ה"ל אצל ח"ב סי' ל"א) ובשו"ת הריב"ש (סי' קט"ו), וגם הרמ"א הזכיר תחלה ענין תפלת ערבית דמו"ש, ורק בסוף הסעיף הוסיף בשם מהרי"ל שיש להתפלל כל התפלות וכמובא לעיל, ועכ"פ משמע שיש יותר ענין בערבית דמו"ש, וכן מבאר בס' אלף המגן על המטה אפרים (דיני קדיש יתום שער ד' ס"ב) דמו"ש שראוי יותר להתפלל לפני התיבה. [נח"ל הגאון בעל שאול ומשיב ז"ל בס' דברי שאול (יוסיף דעת סי' שע"ו ס"ד ד"ה והנה מעשה) "לענין תפלה נלענ"ד כיון דאכל מדת הדין מתוח נגדו, ומנ"ד הדין אי לדידי צייתי

של שאר ימות השבוע יש יותר ענין להתפלל מבתפלות שחרית ומנחה, מפני שאז בלילה הוא תגבורת הדינים¹⁰.

כד. ענין תפלת הבן לפני העמוד, הוא בחלקי התפלה שאומרים בהם קדיש [דהיינו הקדישים של חובה שמיוחדים לשליח ציבור], וברכו [ש"א שהוא אף גדול יותר מאמירת קדיש], וכן בחזרת הש"ץ [שיש בו קדושה¹¹ וגם ריבוי ברכות¹²], אבל זולת זה בפשטות אין תועלת לנשמה כמה שבנו אומר פסוקי דזמרה אצל העמוד¹³. אמנם נהוג שהבן עובר לפני התיבה אף לפסוקי דזמרה¹⁴, ואולי הטעם, לפי מה שמצינו דגם האומר שום ברכה בבית הכנסת בציבור הוא טובה בעד הנשמה¹⁵, לכן עוברים לפני התיבה כדי לומר 'ברוך שאמר' בקול רם¹⁶. ולפי¹⁷ ראוי להשתדל לומר גם ברכות השחר בקול רם אצל העמוד [שנתבאר לעיל (סימן כ' סי"ג) שנוהגים שאחד מן הציבור יאמר הברכות בקול רם], כדי לומר ברכות הרבה בציבור שהוא טובה בשביל הנשמה, וכן המנהג היום. ומי שאינו יודע או שאין בו כח להתפלל כל תפלת שחרית לפני התיבה, יעבור לפני התיבה מ'למנצח - ובא לציון' ואילך¹⁸.

לא היו אצלים מתפללים כל השנה רק אשרי וזא לציון וקדיש, דכל שמדת הדין מתוח נגדו ח"ו אין זה סימן יפה להיות שליח ציבור וכו', והמעין בפוסקים ימצא כי האצל לא נתקן שיאמר רק קדיש והפטרה בשבת וצמזא שבת להתפלל ערבית, והטעם צמזא שבת שאז חוזרין המתים לגיהנם וא"כ צריך לזכות את נפש המת, אצל להתפלל ולהוציא רבים ידי חובתן לא נתקן לאצל¹⁹].

20. חלק המגן (שס), וכן מבואר בלשון הלבוש (ס"ח ש"ו) "להתפלל ערבית צפרט צמזא שבת" וכו', משמע שיש ענין מיוחד גם בערבית של כל ימות השבוע.

י. מקור חיים (להחוי"י, סי' קל"ב ס"ב ד"ה גדול כח), עפ"י 'המעשה הנפלא שאירע לרבי עקיבא', וכדאיתא במס' כלה (פ"ב) "רבי עקיבא נפק להווא אחרת, אשכחיה להווא גברא דהוי דרי טונא אכתפיה ולא הוה מצי לסגויי ביה והוה נוח ומתאנת, א"ל מאי עבדתך, א"ל לא שבקנא איסורא דלא עבדנא צהייה עלמא ועכשוי איכא נטורין עליון ולא שבקין לי דינות, א"ל רבי עקיבא שבקת צרה וכו', א"ל שבקית אתתא מעצרתא, אול ר' עקיבא עאל להייה מדינתא וכו', אול לציטייה אשכח אתתיה מעוצרתא, נטרה עד דילדה, אול מהליה, לבי גדל 'אוקמיה צבי כנישתא לצרוכי צקהלא', לימים אול רבי עקיבא להווא אחרת איתחוי ליה, א"ל תנוח דעתך שהנחת את דעתיי, והנה לא נזכר כלל אמירת קדיש אלא 'לצרוכי צקהלא', ובפשטות הכוונה לאמירת צרכו, וכ"ה צהדיא צס' מנורת המאור שהציא המעשה בצריכות יותר בשם מדרש תנחומא פ' נח (לפינוי יתא) ושם איתא שאמר הצר מינן לרבי עקיבא "שמעתי שהיו אומרים, אילו היה לו בן שהיה עומד בצבור והיה אומר בצבור צרכו את ד' המצורך, היו מתירין אותו מן הפרענות", וכן עשה רבי עקיבא, "הוליכו לצינו ולמדו ברכת המזון וקרי"ש ותפלה והעמידו והתפלל בצבור ואמר צרכו את ד' המצורך לעולם ועד, באותה שעה התיירוהו מן הפרענות, וזא אותו האיש צחלוס ואמר לר' עקיבא תנוח דעתך בגן עדן שהלאתני מדינה של גיהנם" (ועי' לקמן בהערה בשם רבינו צחיי). מיהו עי' ארחות חיים (ה' אצל ח"ב סי' ל"ב) וש"ת הריב"ש (סי' קט"ו) גירסא אחרת, ושם לא נזכר כלל 'צרכו' אלא אמירת קדיש ושיפטיר בצביא, וע"ע עוד לקמן (סי' כ"ב).

יא. כמבואר במקור חיים (להחוי"י, סי' קל"ב ס"א) שיש ענין מיוחד לאצל לומר 'קדושה' בציבור [וזה המעלה של אמירת וזא לציון לפני התיבה, ע"ע לקמן סעיף כ"ח בהערה].

יב. כמבואר לקמן (סוף הסעיף, ובהערה) בשם הרבינו צחיי.

יג. וכ"כ באשל אברהם (בטעמאטש, סי' נ"ג ס"ב), וע"ע ערוך השלחן (יו"ד סי' ע"ו ס"ב) שהעיקר הוא הקדישים של חובה שבתוך התפלה. מיהו עי' פמ"ג (סי' תרע"א מ"ז סק"ח) דבימי חנוכה עובר אצל לפני התיבה בתפלת שחרית "עד צרוך שאמר" ובפשטות נקט 'צרוך שאמר' כיון שהוא התחלת פסוקי דזמרה לצני אשכנז, וא"כ לפי נוסח ספרד יעבור לפני התיבה עד 'הודו', משמע דגם בשאר חלקי התפלה יש ענין לאצל לעבור לפני התיבה.

יד. אשל אברהם (שס), וכתב הטעם, כדי שלא יחטפו התפלה קודם צואו ויאבדו אמירת הקדישים וחזרת הש"ץ, או מנזר דרכי שלום קצבו מי יאמר, עע"ש, ונבאמת נהוג היום דלאו דוקא אצל, אלא כל שליח ציבור עובר לפני התיבה קודם פסוקי דזמרה, ולא כמו שהי' נהוג מלפנים דשליח ציבור היה עובר לפני התיבה לפני ישתבח (כמבואר צבור ריש סי' נ"ג ושאר פוסקים).

טו. ז"ל רבינו צחיי פ' שופטים (כא, ה) "כפר לעמך אשר פדית, דרשו צפסיקתא וכו' אלו המתים שמתכפרין צממון החיים, ולמדנו מזה שההקדשות שנוהגין החיים להקדישם צעד המתים, שיש להם תועלת למתים וכו', והוא הדין לאומר שצבילו קדיש 'או שום ברכה' צבית הכנסת בצבור, וכמו שאמרנו באגדה באותו מעשה של רבי עקיבא, וכדאיתא במסכת כלה" [ועי' בהערה לעיל גירסא במס' כלה "אוקמיה צבי כנישתא לצרוכי צקהלא", ולדעת רבינו צחיי אין הכוונה דוקא לצרכו, אלא הוא הדין כשאומר שום ברכה בציבור].

טז. כהיום ממילא נהוג דכל שליח ציבור [גם שאינו אצל] עובר לפני התיבה לפסוקי דזמרה, ולא כמו שהיה נהוג בימים קדמונים לעבור קודם ישתבח.

יז. עפ"י שו"ת צנימין זאב (סי' ר"א-ר"ב) ורמ"א (שס), וע"ע מזה לקמן (סעיף כ"ח).